

bruge berømmende Ord om den gamle Lov, nu da vi haabe at kunne skride til at besøge dens dødelige Afgang. Den var et Værk af sin Tid, og den kunde ikke blive stort anderledes, fordi ikke blot Tjenestefolkene, men overhovedet alle Arbejdere vare uorganiserede og ikke havde Mund og Mæle. De talte ikke deres Sag; de stillede ikke deres Krav. Saa vidt mig bekendt indkom der ikke i 1854, hverken fra Arbejderne i Ordets almindelige Forstand eller fra det egentlige Tyende, nogen Petition til Rigsdagen. Det Udvalg, der var nedsat om denne Sag, blev ikke ulejlighet af nogen Repræsentation for Tjenestefolk eller Arbejdere. De Herrer, der sad i Landstinget og Folketinget, kunde i denne Sag lovgive, som de vilde. Det bekymrede ikke Underklasserne i Samfundet. Egentlig maa man undres over, at Loven saa ikke blev værre; den Indrømmelse vil jeg give det værdige Medlem (N. C. Jensen), men det er ogsaa den eneste Indrømmelse. Man kan undres over, at Loven ikke blev værre, end den blev, naar der slet ikke var nogen Organisation blandt de smaa, og de ikke talte deres Sag. Men det beror paa det udmærkede Forhold, som den Gang gjorde sig gældende til Trods for Underklassernes manglende Organisation, nemlig det, at der den Gang selv blandt Bønderne i denne Sal var en udpræget demokratisk Følelse. Der var meget betydelige Mænd, som baade her i Salen og udenfor talte Tyendets Sag som Menneskerettighedernes Sag. Men de formaaede ikke med deres Ord og deres klare Begrundelse overfor de særlig brutale Bestemmelser at erobre Flertallet, og appellere til Underklasserne kunde ikke nytte, thi Underklasserne bekymrede sig, som sagt, ikke om deres egne Interesser.

Det ærede Medlem, der talte for Regeringspartiet (N. C. Jensen), erklærede, at hvis man ikke vilde have en Tyendelov i i al Almindelighed, kom man ud i det blaa; de Folk, som f. Eks. vilde kræve en Beskyttelseslov for Tyende under 20 eller 18 Aar, men ikke vilde vide af nogen Lov for det ældre Tyende, maatte være klare over, at naar de stillede det Krav, kom de ud i det blaa; et saadant Kravs Gennemførelse var ikke mulig. Det kan jeg nu ikke give det ærede Medlem Ret i. Jeg maa tværtimod hævde baade som min egen og som mit Partis Opfattelse i denne Sag, at det ideelle, og jeg tror ikke alene det ideelle set fra et Arbejdersynspunkt, men det virkelig samfundsmæssigt berettigede Synspunkt er dette, at vi i denne som i beslægtede Sager skulle lovgive for alle de umyndige, som

ikke kunne værges sig selv, og som delvis ere at betragte som en Slags Lærlinge. Dem skulle vi beskytte, og dem skulle vi lovgive for. Men for de voksne, de stærke og nogenlunde myndige Personer skulle vi stille Forholdet frit, saaledes at de gennem Frihed kunne skole og opdrage sig selv. Men desværre er der endnu ikke et Flertal at regne med i den Retning. Dog, maaske der kan blive det i denne Sal; nu faa vi at se, hvilke Resultater det Udvalg, der vil blive nedsat, kommer til. Men jeg tvivler i alt Fald meget paa, at der i det andet Ting tilnærmelsesvis vil være et Flertal for en Affattelse som den, jeg her har omtalt, af Lovgivningen angaaende Tjenestefolk og Husbonder. Efter hvad jeg har haft Lejlighed til at erfare med Hensyn til Stemninger og Følelser rundt om, maa man være glad, om det bliver muligt at gennemføre det væsentlige i det her foreliggende Lovforslag. Jeg tror ikke, det er muligt at gennemføre mere; jeg tror, at hvis man stiller yderligere og meget vidtgaende Krav og siger: Alt eller intet, faar man ikke noget, men kommer til at beholde det, man har. Vi følge i denne Sag den Fremgangslinie, som det Parti, jeg repræsenterer, altid har fulgt, at det gælder om at opnaa det mest mulige. Det gælder om at faa saa mange Fremskridt som muligt, og disse Fremskridt betragte vi saa som et Slags Værktøj, ved Hjælp af hvilket vi kunne opnaa mere. Og jeg siger henvendt til en stor Del af Tjenestefolkene og ikke mindst til dem, der ere organiserede — det er ikke saa mange, men det kunne de, der have villet organisere sig, jo ikke gøre for —, til dem, som blandt andet ubetinget have krævet, at der overhovedet ikke maatte finde nogen Lovgivning Sted, som have vendt sig blandt andet mod den Opfattelse, mit Parti og jeg nærer, jeg siger til dem: Det er min Overbevisning, at naar et Forslag af det Indhold, der foreligger her, eller beslægtet dermed, bliver Lov, vil man i Løbet af faa Aar fra deres Side, som have stillet dette Krav, erkende, at denne Lov aabner Mulighed for yderligere Fremskridt; den giver Luft, den giver Muligheder, den skaber Interesser hos Tjenestefolk. Og de andre, Husbonderne, ville paa samme Tid erfare, at denne Lov er saa langt fra at virke hemmende for deres Interesser, saa langt fra at skabe et daarligere og upaalideligere Arbejdermateriale, at den tværtimod samtidig med, at den giver Tjenestefolkene Rettigheder, vil opøve dem — det er min Overbevisning — i Opfyldelsen af de Pligter, de have overfor deres Husbond og overfor